

Teodora Krasteva

(Bulgaria, Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences)

Verbal Aggression in Media Discourse

Abstract: The study offers an analysis of the language used in the Bulgarian media based on examples derived from a selection of Bulgarian print media and websites spanning the period between 2021 and 2023. It focuses on the phenomenon of linguistic aggression in media discourse, also referred to as hate speech, and its various means of expression. In addition, the article examines the metaphors that construct the image of politics as a process and of politicians as participants in it.

Keywords: media, politics, verbal aggression, metaphors, Bulgarian language

Теодора Кръстева

(България, Институт за български език, Българска академия на науките)

Вербалната агресия в медийния дискурс

Настоящото изследване е посветено на езика в българските медии. В изследването са използвани материали от някои печатни медии и новинарски сайтове като *Труд*, *Сега*, *Телеграф*, *Марица*, *Ретро*, *Стандарт*, *ФрозНюз*, *Агенция ПИК*, *Актуално*, *Афера*, *bgnews*, блога на Иво Инджев – *ivo.bg* и др. за периода 2021-2023 година. Голяма част от представените явления могат да бъдат проследени и в по-ранни периоди. Вниманието е насочено основно към езиковата агресия, т. нар. *език на омразата* в медиите и средствата за изразяването му.

През последните десетилетия езикът на омразата става чест обект на интерес от изследователи в различни сфери. Така например през 2018 г. излиза проучване на млади учени, които разглеждат формулирането на Другия и Различния като неравноценен, де-хуманизиран и т.н. в политическото и медийното поле по време на предизборна кампания (Пенкова/Penkova 2018). Е. Тарашева дискутира същността на езика на омразата, дефиницията му, след което се насочва към езика на конкретен български журналист (*Волгин език на омразата*) за наличието на подобни черти (Тарашева/Tarasheva 2019: 79-94). Езикът на омразата е обект на изследване и в дисертациите на Евтимова/Evtimova (2016), Ненад/Nenad (2013) и др.

Езикът на медиите е обект на изучаване от научно направление с интердисциплинарен характер, което се нарича медиалингвистика. М. Георгиева изследва властта на медиите, анализира езиковите грешки и стига до извода, че властта на езика изисква компетентност. Тя предполага отговорност за нормативност, защото

съучаства в изграждането на езиковите личности като национален капитал и като израз и пазител на държавност (Георгиева/Georgieva 2022: 50-51).

В статия, посветена на екологията в масмедииите, Т. Стоицова отбелязва, че някои от негативните трансформации в медийния език са следствие от политическото говорене. По този начин езикът на политиките се превръща и в част от езика на журналистите (Стоицова/Stoitsova 2019: 96).

Езикът в жълтата преса е представен в паралел с чалгата като отговаряща на снижените вкусове на социалните прослойки в обществото и израз на политическата профанизация. Авторката отбелязва, че там от всички езикови функции най-силно застъпена е именно конотативната (въздействащата функция), а смесването на стиловете в публичното пространство отразява микса в съвременното българско общество (Иванова/Ivanova 2008: 26-27).

Медийната среда, от една страна, се стреми да информира, като отразява актуалното в общественото и политическото пространство, а от друга страна, се забелязват опити за моделиране на това пространство. Така медиите представят често определени събития, като насочват светлините на прожекторите под определен ъгъл. По този начин манипулират общественото мнение в една или друга посока. Според М. Алексиева медиите създават проблеми за обществото, като се отдалечават от основната си функция – да информират обективно за събитията, явленията, процесите от социалната действителност (Алексиева/Aleksieva 2013: 105). Създаването на втора реалност, различна от действителната, е част от тяхната природа, при което езиковите манипулативни стратегии оказват влияние върху

поведението на личността, представата за фактите от социалната действителност и избора на конкретно желание (Алексиева/Aleksieva 2011).

Като една от тези стратегии авторката определя възпитаването на интензивно позитивно или негативно отношение към определени лица, групи, случки.

Според Й. Кирилова:

политическият дискурс се характеризира с това, че неговата цел е не само да информира, но и да въздейства, да повлияе на адресата, като създаде у него положително или отрицателно отношение към нещо или някого (Кирилова/ Kirilova 2020: 171).

Авторката анализира някои основни тактики и стратегии на политическото говорене в инаугурационните речи на българските президенти като стремеж към обединение, солидаризация, отъждествяване и акцентирание върху положителната информация. Тези тактики често могат да бъдат открити в българската преса с обратен знак. Често в речта на политиците и в медиите се откриват акценти върху проблемите, стремеж към разграничаване, обозначаване на т. нар. антиценности, заклеяването им и отгласването от тях.

К. Симеонова посочва основните критерии за терминологичност, а именно – еднозначност, точност, словообразователност, езикова правилност, краткост, независимост от контекста, произносително удобство, системност и стилистична неутралност (Симеонова/Simeonova 2016: 24–29). Въпреки използването на политически термини, езикът в медиите често нарушава някои от тези принципи както с цел постигане на по-силно въздействие върху читателя, така и с манипулативна цел. Често размити са именно еднозначността, независимостта от контекста и стилистичната неутралност.

По-късно К. Симеонова отбелязва, че демокрацията довежда до вседозволеност, при която ниският стил и неговите изразни средства се появяват в сфери, където той не би трябвало да присъства. Така в официалното политическо говорене и в езика на печатните и електронните медии навлизат турцизми, жаргонизми, вулгаризми и дори цинизми (Симеонова/Simeonova 2022: 292). Според авторката в съвременния политически дискурс все по-отчетливо навлиза разкрепостеният език, експресивният заряд, образността и емоционалността на изказа. Един от начините за постигане на всичко това е привнасяне

на оценъчни компоненти при идеологически релевантните термини. Термините по своята същност назовават точно определени понятия и не могат да съдържат емоционална и субективна оценка. Оценъчните компоненти възникват при функционирането им в общоупотребимата реч и са плод на отношението на различните политически партии и обществените групи към назованите явления. А привнасянето на идеологически и оценъчен компонент обогатява семантиката на съответните думи, защото те придобиват нови значения, които са вторични и в повечето случаи стилистично маркирани (Симеонова/Simeonova 2022: 286).

В текстовете от различни български медии забелязваме засилване на тази оценъчност и тенденция към поляризиране на света, деленето на черно и бяло, добро и лошо. По-надолу ще се опитаме да анализираме част от примерите, при които да изведем определени тези и езиковите средства за изразяването им.

Често срещано езиково средство в политическия език са метафорите. Т. Белт разглежда механизма на функциониране на метафората. Според него тя създава асоциация между две понятия, при което асоциацията се състои от 3 елемента: тема, средство за изразяване и основание (Белт/Belt 2007: 19). Метафората допринася за активизиране на паметта и закрепването на дадената информация, при което приликата между двата образа в метафората става още по-убедителна.

Ц. Георгиева смята, че политиките използват метафорите, за да обосноват избора от тях дискурс. Според нея

интересът на българската читателска публика към политически и публицистични текстове е стимулиран най-вече през скандалното, острата реч и мрачните или цветистите метафори (Георгиева/Georgieva 2015: 108).

Авторката подчертава, че при политическите метафори образността “зависи от културната памет, характерна за съответния политически ареал и култура“ (Георгиева/Georgieva 2015: 110).

Ж. Андреева разглежда когнитивните метафори в речите от края на XIX в. и в съвременните политически речи и техните стилистични и манипулативни функции. Според авторката

вглеждането в речите на българските политици от миналото налага много изводи в съпоставка със съвременните политически речи (Андреева/Andreeva 2019: 170).

Ж. Андреева определя метафората в политическата реч като лесно достъпна абстракция, чиято основна цел е да свърже индивида и общността, като изгради конкретни възгледи за „реалността“ (Андреева/Andreeva 2021: 99). В метафорите на политическите речи тя открива сблъсък, противопоставяне между конвенционалния образ и генерираните метафорични импликации, което допринася за манипулиране на възприемането (Андреева/Andreeva 2021: 101).

В медийния дискурс често се използват множество синоними за подчертаване на едно или друго явление. Често те са от различен произход и са характерни за различни стилове на речта. Така например идеята за непочтеност в българската политика е представена чрез лексемите: *далавера*, *схема*, *уйдурма*¹, *машинация*, *манипулация*, *афера*:

Лакърдиите и *уйдурмите* за нов кабинет, легендирани като преговори, приключиха (pik.bg, 30.11.2021).

¹ Уйдурма́ ж. (тур.). Разг. Нещо нарочно скроено, направено с цел да се заблуждава; лъжа, измислица. Лъже простите хора с уйдурми. (РБЕ)

Поставянето на нещо под съмнение графично се постига чрез използването на кавички. Често това се възприема като противоположното твърдение: „почтените“ – непочтеност, „независима“ прокуратура – зависимост:

Доц. Антоний Гълъбов в ПИК и „Ретро“: „*Братството на почтените*“ и политическото търгашество (pik.bg, 26.09.2021);

Рашков пита „*независимата*“ прокуратура защо чете лекции по право, а нарушава законите (frognews.bg, 31.03.2022).

Всички тези непочтени практики се представят като различни отдалеч – те отделят характерен неприятен аромат (*миришат, смърдят*):

Цялата отговорност носи Румен Радев и неговото правителство. *Намирисва на някаква далавера* (pik.bg, 11.11.2021 Веселин Марешки, лидер на „Воля“ и кандидат-президент).

Миризмата на „Гнилите ябълки“ трови икономиката (segabg.com, 10.02.2021).

Липсата на ред и законност се свързва с процъфтяващата корупция, като практикуващите я са наричани *корумпета* (БГ Жаргон / Bg Jargon: *корумпе* – ‘продажен, корумпиран тип, най-често политик’). Говори се за ширещо се *задкулисие* и *шуробаджанащина*, при която се назначават нечии хора, често без съответната квалификация и способности, своеобразни *калинки*, *парашутисти*, *протежета*:

Слави Трифонов с още *парашутисти* и *калинки* в листите (pik.bg, 02.03.2021); Как ли плюнчихте и двамата печата на Държавна сигурност, който те направи министър „*парашутист*“ в служебния кабинет срещу Обществения договор? (pik.bg, 30.09.2021).

Идеята за подчиненост и зависимост е представена чрез следните лексеми: *слуга* (*слугинаж*), *мажоретка*, *клакьор*, *кукла на конци*, *марионетка*. Любопитна е и лексемата *матрѝошка*, която говори не само за наличието на задкулисие и определен тип обвързаност, но и за неяснота, при която гласуващият не знае колко пласта има под видимото и кой стои в сърцевината, подобно на сувенирните кукли, поставени една в друга. Използването на популярен руски артефакт, особено в статия, свързана с енергетиката, говори за внушение за руска намеса:

По думите му са на път да освободят България от „енергийно иго“, а „*матрѝошките в българската политика*“ много рязко са скочили, защото „в дни като днешния всички скрити клетки на мафията се появяват (frognews.bg, 12.06.2022).

Политиците се разглеждат през принадлежността си към политическите партии, което наблюдаваме в словосъчетания като:

Тошкото на Слави, Славитрифоновите хора: Както впрочем и за лелеяните от *Славитрифоновите хора* намалени субсидии от 8 на 1 лев (pik.bg, 01.09.2021).

По този начин за политиците се създава впечатлението, че не са самостоятелни, пълноценни политици със свои собствени позиции, решения и място на политическата сцена, а за хора, изпълняващи волята на партийния лидер.

Липсата на собствени решения и изпълнението на чужди поръчки е маркирано чрез използването на метафори – артефакти като *маша*, *патерица*, *подлога* и образа на *камилата*:

Слави Трифонов избяга в *задкулисието като патерица на ДПС...* (pik.bg, 03.03.2021);

Патерицата на Божков: Фолк певец и кандидат-кмет с гол плакат (marica.bg, 23.02.2021).

Някои политици са обвинени в безпринципност и бърза смяна на позицията (*Мая Общата, ветропоказател на токчета, Нагаждач*):

Журналистката Соня Колтуклиева: Мая, един *ветропоказател на токчета*. Твоето име е *Нагаждач* (pik.bg 22.10.2021).

А други – в подмолност, създаване на интриги и некоректно поведение:

Екипън в мутренската коалиция: Максим Генчев с прокоби срещу Татяна Дончева: *Тоталитарен паразит!* (pik.bg, 20.05.2021).

Това насочва към образа на безгласни *пионки*:

Разкритие: Агент „Генто“ лъсна зад бизнеса на Киро Канадеца – Петков *пионка в плана на Държавна сигурност* (pik.bg, 03.11.2021).

Използват се различни артефакти, свързани със сценичните изкуства като *кукли, марионетки, кукли на конци*:

Дано студентите на срещата със Слави да разбраха, че пред тях е била една *марионетка със своите гардове*. И *движена* от хора с пари (Писателят Христо Стоянов, pik.bg, 19.06.2021).

Според К. Симеонова

при думата *марионетка* в резултат на метафоричен пренос от прякото значение ‘*кукла с неподвижни ръце, крака и глава, която се привежда в движение чрез дърпане на конци*’, се получава метафоричното значение ‘*несамостоятелен човек, който изпълнява чужди желания и заповеди и действа по чужда воля въз основа на общия признак несамостоятелност, подчиненост*’ (Симеонова/Simeonova 2022: 111).

Някои от посочените метафори са лексикализирани. Откриваме ги в Речника на българския език (РБЕ/РВЕ):

Марионетка – 2. Прен. Неодобр. ‘Човек, правителство, държава и др., който сякаш действа по волята на друг, който служи на чужди интереси’;

Марионетен – 2. Прен. Неодобр. ‘Който действа по волята на друг, който служи на чужди интереси’;

Кукла – 3. Прен. ‘Несамостоятелен, безволев човек, който сякаш изпълнява чужда воля, служи на чужди интереси’.

Наличието на лексеми – артефакти, свързани със сценичните изкуства като *кукли, марионетки, кукли на конци* може да бъде обяснено и с разглеждането на политиката като *игра, театър (политически театър), куклен театър, социален театър, водевил, бутафорен спектакъл, панаир, цирк (циркаджилък)*:

Политолог с Николай Барев съсипа грозната акция на Мая Манолова: Гол пиар за глупаци, но важното е *циркът на палячовците* да продължава (pik.bg, 09.11.2020);

Борисов е *цирков артист, всеяден* е и защитава руските интереси (Методи Андреев пред Фрог, frognews.bg, 06.07.2022);

Това, което виждам като публика в *социалния театър*, ме убеждава, че Темида често е със свалена превръзка (frognews.bg, 10.11.2022).

Така политиката се разглежда като зрелище, което привлича вниманието на глупите, но в него има голяма доза фарс, бутафория и често всичко е лъжа.

Част от използваните лексеми откриваме и като вторични значения в *Речника на българския език* (РБЕ/РВЕ):

Панаир – 3. Прен. Обикн. неодобр. ‘Шумно множество от хора, събрани някъде’;

Театър 5. Прен. Книж. ‘Място, където стават някакви събития. Страната се превърна в театър на военни действия’.

Участниците в тези любопитни „зрелища“ са характеризирани съответно като *трупа, палячовци; циркови артисти*:

Това е международната *циркова трупа измамници*, легендирана като „харвардски повеи“ – Кирил Петков плюс романтичната двойка Асен Василев – Румен Спецов (pik.bg, 20.09.2021).

А главните действащи лица, които дърпат конците на политическата сцена, са определяни като *кукловоди, продуценти, режисьори*:

Вдигнатият юмрук на „режисьора“ Радев изкопа най-голямото дъно в българската политика (Веселин Марешки, pik.bg, 25.08.2021);

Краят идва: *Кукловодите* изоставят Гешев, прецакал ги от престараване (frognews.bg, 07.02.2022).

Образът на политиката като своеобразно шоу, зрелище за масите, се допълва и от включването в него на различни лица от шоубизнеса:

Шоумени, популисти, мениджъри и едни корумпета за опозиция. Какво друго очаквахме? (frognews.bg, 09.06.2022);

САМО В ПИКTV! Създателят на Слави Трифонов в шоубизнеса – Нидал Алгафари, разкри ходовете на *чалгаджията* в политиката (pik.bg, 21.04.2021).

За медийния дискурс е характерно лепенето на етикети. Така например партията ИТН се обвързва с миналото на лидера си – образа на чалгаря и имиджа на чалга културата, която е посочена като виновник за *опростачването на младите*. Срещаме определения като *чалгаря, чалгаджия, чакаракаджията Славчо, Бай Чалга*, а ИТН съответно са наречени „чака-рака“ *герои, чалга партия, Шишобакишишова партия* (от името на комедиен персонаж от „Шоуто на Слави“ – Шишо Бакишишо) и др. По този начин партията и нейният основател се разглеждат като нещо нелепо, абсурдно и дори пошло, нещо временно и вредно за управлението:

Чалгаджията Слави отрязва Румен Радев за *седянката* на „Дондуков“ 2 – прати му спящия Тошко (pik.bg, 09.01.2021).

Използват се и асоциации с герои от литературата (*Зайко Байко, Ежко Бежко, Остап Бендер*) и киното (*харвадски Бони и Клайд, Дон Борисоне*):

Калоян Методиев: Служебното правителство на Радев е *провал, харвардските Бони и Клайд* са нонстоп в скандали и вървят надолу (pik.bg, 08.10.2021 – за Кирил Петков и Асен Василев);

Кирчо Харварда е лъгал 4 месеца, слепите и глухите нека подкрепят оглавяваната от *двоен Остап Бендер мошеническа формация* (Поетесата Анжела Димчева, pik.bg, 09.10.2021).

По този начин на политиката се гледа като нещо несериозно, а част от политиците се възприемат като своеобразна фикция. Междуметията *ала-бала, дрън-дрън* и техни производни (*алабализъм, ала-бала правителство, лаладжийство*) се използват за характеристика на политическото говорене:

Ще продължи ли „ала-балата“ на „Промяната“ в „Информационно обслужване“ (trud.bg, 03.06.2023);

Елементарно лаладжийство за предизборна употреба: Поредният онлайн призив на Копейкин (frog.bg, 27.06.2023).

Натоварени с негативни конотации са и някои производни лексеми, които се използват за назоваване на лицата според тяхната заетост със суфикса *-ар* (Симеонова/Simeonova 2022: 70) като *зърнари* (вм. зърнопроизводители), *пътищари* (вм. пътни работници), *политикани* (вм. политици):

Потребител: А защо да няма евтино зърно? Само за мерцедеси и яхти ли мислят *зърнарите*? (frog.bg, 29.03.2023)

Част от политическите метафори е свързана с фауната. Парламентът се оприличава на *зоопарк*, *маймунарник*, което вероятно представлява алюзия за хаоса и липсата на ред:

Хората на Слави превърнаха парламента в *зоопарк*. Свидетелят на Манолова се опроверга сам в един махленски спор (Даниел Митов, pik.bg, 09.05.2021).

Политиците са сравнявани с различни животни, което се свързва с подчертаването на различни негативни характеристики – *мишки* (страхливост), *плъхове* (нечистоплътност), *кокошки*, *папагали* (повтарят едно и също) *мекотели* (безхарактерност), *надут пуйк* (напереност и самохвалство), *камила* (подставено лице, с цел включване на друг в листите) и др., а суверенът е оприличен на стадо, подкарано от своя пастир (*овчаретина*) към кошарата, за да бъде издоено:

Не се крия, като *мишоците* Бабилян и Светослав Трайков в „Информиран.нет“ (pik.bg, 08.12.2021);

В новия парламент има доста *мекотели*. Поведението на ген. Атанасов за Северна Македония е подмазваческо (Кузман Илиев, pik.bg, 12.04.2021);
Папагал-зубър срещу словотворец. (pik.bg, 10.11.2021, за Р. Радев).

В животинския свят символ на верността е кучето. Това може да установим по наличието на устойчивото сравнение *верен като куче* (Кювлиева/Kyuvlieva 1986: 108, РБЕ/РВЕ) – ‘много верен, предан’² Може би поради тази причина откриваме оприличаването на политически лица на различни породи кучета – от по-безобидни породи като *болонка*, *пудел* до по-опасни представители, способни да със зъби и нокти да бранят своя господар – *копой*, *Баскервилско куче*.

Сигнал до Пик: Ново фиаско за Бойко Рашков – *копоят на Радев* прати „Вътрешна сигурност“ да арестуват полицаи без причина (pik.bg, 07.11.2021);

Дано Кирил Петков не стане „*пуделът* на Байдън“ (Георги Марков, pik.bg, 20.09.2021);

Татяна Дончева обяви Ива Митева за *болонка на сценаристите* (pik.bg, 12.08.2021).

По-рядко в пресата откриваме растителни метафори. Това става предимно с цел омаловажаване и подчертаване на безполезността на съответните лица. Тъй наречените

² Този образ откриваме и *Речника на народната духовна култура на българите*. Според народните вярвания кучето е слуга на Господ, верен приятел на човека и различава доброто от злото (Барболова/Barbolova 2018: 185). К. Мичева-Пейчева смята, че кучето се свързва с Господ, с божественото. „То обитава усвоеното пространство на двора, а основната му положителна конотация е верността.“ (Мичева-Пейчева/ Micheva-Peycheva 2013: 248-251).

невпечатляващи политици са сравнявани с *фикуси* (символ на бездействие, липса на полза, част от обкръжаващата среда, своеобразен интериор, украса), *планктон* (предизвикват асоциации с дъно, бавни движения, пасивно се носят, храна за по-едрите риби)³:

Преброяване на *фикусите* в парламента – мисия невъзможна... (actualno.com, 10.02.2021)

Метафората *отровен бурен* подчертава опасния характер на съответното лице, за разлика от на пръв поглед по-безобидните обитатели на политическото пространство:

Татяна Дончева е *отровен бурен*, Нинова – политическа интригантка (Любомир Каримански, ИТН, rik.bg 14.09.2021).

Срещаме и метафората *паразит* във вторичното му значение: *Паразит* – 1. 'Организъм, който живее по повърхността или във вътрешността на друг организъм и се храни от него. 2. *Прен.* Човек, който живее за сметка на чужд труд; тунеядец, търтей' (РБЕ/РВЕ):

Политически вампири и духове обсебват изборите. Демократичната пъстрота става прикритие за *паразити*, провокатори и сметкаджии (segabg.com, 21.02.2023)

Служебният кабинет и приближените на президента Румен Радев са обобщавани с думи като *хунта* (асоциира се с преврат и военна диктатура), *групировка* (често с пресътпен характер), *кохорта*⁴, *глутница*, *джедаи*:

Уволнението на проф. Балтов е показателно за манталитета на Радев и *групировката* му (Георг Георгиев, rik.bg, 13.09.2021;

„*Джедаите*“ на Радев си отиват – безславно. „*Рицарят на дамаджаната*“ Рашков вече не е народен герой (rik.bg, 02.09.2021).

Внушението, че ръководителят на прокуратурата е свързан с престъпния свят, е подчертано с лексемата *главатар*:

Днес е прекрасен ден за българското задкулисие – прокуратурата си има *нов главатар*. А уж не можело по-зле от Гешев (frog.bg, 16.06.2023).

Пресата избилства от различна по характер инвективна лексика. В. Попов определя инвективната лексика като вербална агресия, унизителна лексика, ругателна реч, която се употребява с цел да се обиди адресата и като съдържание обхваща думи и изрази, противоречащи на установените морални норми и включва клетви, псувни, ругатни, жаргон, сленг, диалекти, просторечие, както и литературни думи и изрази (Попов/Роров 2021: 197):

Директорът на Народния театър да бъде сменен, няма място за *мижтурки* (Актьорът Камен Донеv, frognews.bg, 17.02.2023).

Използват се определения като *жалък*, *подъл*, *подляр*, *фалишив герой*; а също така *предател*, *продажник*, *двуличник*:

Жалкият Радев отмъсти на проф. Балтов, защото го припозна за конкурент (rik.bg, 13.09.2021).

Прави впечатление честото назоваване на Румен Радев не по длъжност – президент, а чрез местоположение, като временно пребиваващ на определен адрес – *обитател на президентството*, *обитател на „Дондуков“ 2*:

³ Планктон *м. Биол. Събир.* 'Микроскопични организми, които живеят в моретата, реките, езерата и се носят пасивно от водата или се придвижват с бавни движения, включват се в кръговрата на веществата и са важна храна за редица водни организми (риби, раци и под.)' (РБЕ/РВЕ)

⁴ Кохорта – 'група от хора, обединени от лидер, действащи заедно за свои интереси с нечестни средства' (РБЕ/РВЕ)

Глупостта на обитателя на президентството става все по-очевидна. И по-обидна (pik.bg, 10.03.2021).

В някои медии се говори за *диктатура, авторитарен режим, авторитарна власт*, а президентът е определян като *диктатор, самодържец*:

Точно ти, гадното ченге от мракобесните времена на Живков, вършача на мокрите поръчки на *диктатора* Радев... (pik.bg, 25.10.2021).

Смяната на властта се възприема като резултат от *преврат, метеж*. Появяват се определения като *превратаджия, метежници*. С отрицателни конотации е натоварена фигурата на протестиращите, т.нар. *протестъри*:

Единият на *фатмак, необразован грубиян, превратаджия* (pik.bg, 01.10.2021, за Румен Радев).

Често използвана в последните години е метафората *сглобка*. Това говори за крехкостта и нетрайността на подобно сътрудничество, както и за липсата на принципна основа. В този случай политиката се разглежда като чисто механичен процес (*политически сглобки, политически инженеринг*), а президентът е определян като *инженер, архитект на кабинета*. Говори се за *монтиране* на определени длъжности: Александър Симов за партията на Радев:

Такова всеядно нещо не може да съществува! Непочтено ще е, ако той е „*инженер*“ на този проект (pik.bg, 13.09.2021);

Архитектът на проваления кабинет Радев ще бъде свален от народа на 14 ноември – допуснаха тока да стигне близо 700 лв. при АЕЦ, пълни язовири и собствени въглища (pik.bg, 20.10.2021);

Ще *счупим сглобката*: Лена Бориславова със СМС до Десислава Атанасова – (frognews.bg, 22.06.2023).

Наблюдава се и обратната страна на *рушене, демонтаж, срутване* и квалификации като *разрушител, срутище*:

Срутището Герб трябва да бъде отречено (pik.bg, 23.02.2021);

Александър Симов: *Разрушителят* Радев е *заплаха* за България (retro.bg, 18.08.2021).

Отстраняването на длъжностни лица се разглежда като *чистка, изчегъртване* – лексеми, които насочват към агресивния, принудителен характер на действието и възможния мотив за мъст. Появяват се и производни като *изчегъртвам, изчегъртване, изчегъртвачи, изчегъртан*, а също така синонимичният глагол *отлюспвам*:

Този път *изчегъртвачите* ще влязат в ролята на *изчегъртвани*. (pik.bg, 28.11.2021);

ОТЛЮСПИХА ГО! ИТН: Петър Илиев вече е „затворена страница“ за партията на Слави (pik.bg, 15.09.2021).

Отстраняването от длъжност дори е сравнено с *екзекуция*:

Поетът Недялко Йорданов в гневен стих за *екзекуцията* на проф. Балтов: Докторе, нямат от Бога боязън! Щом не си с тях, ще бъдеш наказан (pik.bg, 16.09.2021).

Съждения относно краткотрайността на политическите субекти откриваме в метафорите *прашинка, политически едnodневки*:

Корнелия е *прашинка в историята* на БСП – и това ще мине. Случилото се в комисията на Манолова са предизборни фойерверки (Георги Гергов, pik.bg, 12.05.2021);

Политически едnodневки искат да „изчегъртат“ постигнатото от нас. Няма да позволим! (Красен Кралев, pik.bg, 13.05.2021)

Негативна оценка на дадено събитие, явление, действие или поведение представляват метафорите *дъно* и *дупка*:

Гешев *изкопа дупка* в Страсбург. Главният прокурор свърши за 15 минути работата, за която му трябваша два дни командировка (segabg.com, 15.06.2023);

Ивайло Мирчев: Президентът Радев днес *изкопа своеобразно институционално дъно* (frognews.bg, 06.06.2023).

А също така определението *мръсен* (*мръсна машина, работа, мръсен намек, мръсотия*): Бойко Найденов за трусовете в прокуратурата:

Усещането е за *мръсна игра*, която се води не по правилата (frognews.bg, 23.05.2023);

България е *хъб за пране на източни мръсни пари* (Евгений Кънев, frognews.bg, 11.02.2023).

Идеята за мръсотия и нуждата от изчистване на нечий имидж се реализира чрез метафората за пране (*изтирам, избелвам*):

Въпросът е да *избелим прокуратурата*, а не само политиците (Христо Иванов, frognews.bg, 14.06.2023);

Борисов вече е *изпран* от своите коалиционни партньори. Гешев търси достоен изход (Първан Симеонов, frognews.bg, 12.06.2023).

Според К. Симеонова при *перач* от прякото значение ‘човек, който пере’, се получава метафоричното ‘човек, който се занимава с легализиране на незаконно придобити финансови средства’ (Симеонова/Simeonova 2022: 112).

Широко представена е квалификацията *мутра*. Лексемата е използвана в названието на коалицията „*Изправи се! Мутри въвн!*“, по-късно променено на „*Изправи се! Ние идваме!*“. Названието само по себе си представлява провокация, която лесно би могла да бъде обърната срещу своите създатели. Често в ПИК названието се появява съкратено просто като *мутрите*, *мутрите на Мая*, а Мая Манолова дори бива наричана *мутреса*. Говори се за *мутренско поведение*, *мутренски ходове*, *мутризация* и др.:

Мутресата Мая и *мутрите ѝ* (pik.bg, 31.03.2021).

С фигурата на мутрата и мутренския живот бива свързван и Слави Трифонов, определян като *певец на мутрите*, *трубадур на мутрите*, *прислуга на мутрите*:

Певецът на мутрите Слави Трифонов ще се сродява с доказания престъпник Кирил Петков (pik.bg, 18.11.2021).

Продължава и появата на редица неологизми, в които се съдържа лексемата *мутра*, като *мутрокрасиви*, *мутрочалга* и словосъчетания като *мутро-съветско-мафиотски модел*, *мутромафиотски структури* и др., каквато може да бъде наблюдавана и по-рано – *мутропатриоти* (trud.bg, 18.04.2016):

Дръжте Мая и *мутрокрасивите* постоянно на екран. Това е гаранция, че няма да влязат в парламента (pik.bg 08.03.2021);

Пълен бойкот на необолшевишкия цирк, в който Зайкова цитира Джагаров! Пълен бойкот на *мутрочалгата!* (pik.bg 16.04.2021).

Членовете на партията ИТН също биват свързвани с техните дейности в миналото. Така например текстописка бива определяна чрез текстовете ѝ, Тошко Йорданов наричан *сценаристчето* и *писарушкото на водевилното шоу на Дългия от плевенските села*:

Избираме си неграмотни галфони – правешкия бай Годор, през внучето му малък Тошко, та до нов *Тошко – сценаристчето...* (Огнян Минчев, pik.bg, 14.04.2021)

Абревиатурите на названията на партиите получават своята нова, различна трактовка. Според К. Симеонова в специфичното разшифроване на някои абревиатури се съдържа силна експресия – положителна или отрицателна в зависимост от политическите убеждения на създателите си (Симеонова/Simeonova 2022: 285). Авторката подчертава, че трябва да се внимава много, когато абревиатурата разгърнато може да се прочете по 2 или повече различни начина (Симеонова/Simeonova 2022: 168). В пресата това понякога е търсен ефект:

Вижте новата формула за почтеност на Радев, Кирил Петков и сие. *ППП ПП = Прокотиев Плаща Повече от Пеевски* (pik.bg 13.10.2021).

В дадения случай се използва съпадението на букви от абревиатурата на партията с начални букви от фамилиите на популярни лица. Така съответната партията се разглежда като обвързана с определени олигархични кръгове, дошли да заменят други подобни.

Партията *И Тъй Нататък* няма повече от 9% реални гласове, шат на патката главата, ако има. Но гастарбайтерите на ДПС... (Ива Николова, pik.bg, 06.04.2021).

Абревиатурата *ИТН*, която обозначава името на партията *Има такъв народ*, тук е разшифрована *И Така Нататък* – като своеобразно допълнение, нещо не чак толкова съществено, едва ли ще бъде полезно, поради което не заслужава да му бъде обърнато внимание. Заигравка с названието „Има такъв народ“ (първоначално „Няма такава държава“) са и заглавията:

Има такива страхливци (pik.bg, 05.03.2021, за ИТН);

Г-н Трифонов, от Вас зависи дали ще напишат *#няматакъвължец* (Деси Атанасова, pik.bg 18.04.2021).

Често се използва съкращението на Демократична България – *ДеБъ* (вместо ДБ), което също поражда противоречиви асоциации (като фонетично наподобява популярна псувня), особено в примери като:

Чалгар, недей се кри! Излъгахте с отровните негодници и криптокомунистите от *ДеееБъбъ* почти 1 млн. лековерни българи! (pik.bg, 06.04.2021)

Правят се и опити за оригинален прочит на абревиатури, които съпадат с абревиатурите на популярни марки, натоварени с различни асоциации и конотации:

Проф. *Денков и Габриел* – това *D&G* на родната ни политика, може да успеят (segabg.com, 22.05.2023).

В случая е използвана прилика със съществуващото съкращение на популярния моден бранд *Долче и Габана*, което може да намеква за лукс, но и чуждост, служене на чужди интереси в името на парите.

Името на партията *Възраждане* в текстове е променено на *израждане*, изписано с малка буква. Това насочва към лексемата *изроден* (РБЕ: 2. *Прен.* ‘За човек – който е лишен от морал и нравствени добродетели и предизвиква отвращение, погнуса, омраза. 3. *Прен.* Който се е видоизменил, променил, като е загубил своите характерни качества, свойства и вид и обикн. се е превърнал в нещо по-лошо’). Изписването на имена и прякори с малка буква може да бъде разглеждано като знак за пълно неуважение и пренебрежение – *израждане, копейкин*:

Точно както нашите крайнобесни путлеристи от БСП и *израждане* (ivo.bg, 31.03.2023).

В медиите се появяват и определения, свързани с външния вид на политиците като *Тошко Африкански, Новият Шиши, корпулентните, червендалеста лелка, затлъстяла лелка, гелосани харвардци, грозен водач* и др.:

Ало, протестърите, защо си траете за полицейското насилие на Бойко Рашков – къде е *пухкавият* Бабилян и Мая с *ботоксовата устица* да лежи по паветата (Ива Николова, pik.bg, 23.09.2021).

Външни белези лежат в основата и на прякори като *Кокорчо, Очичките* (Асен Василев) и *Трапчинко* (Кирил Петков):

Те утре ще ви поискат сертификат, че не сте срещу еднopolовите бракове, иначе няма да ви пуснат в мола. Това ще го приложат *Трапчинко и Кокорчо*, те затова са сложени, за да го прекарат това, да се признае джендър идеологията, допълни атакът (pik.bg, 20.10.2021).

Политически лидери и дори президент на чужда страна се характеризират чрез niskия им ръст – *джуджета*. Прави се аналогия и с техните личности, влияние и постижения. Така те се оказват нищожни:

Великаните Платон и Айнщайн отдавна са заклеили същността на *рашистките джуджета* у нас (ivo.bg, 04.11.2022).

Причина за присмех става и възрастта на някои политици:

Лили си е Лили. А тоя е взел-дал. *Сенилен старик!* (Писателят Емил Попов, pik.bg, 08.03.2021, за Слави Трифонов)

Правят се намеци за психични и други здравословни проблеми:

Вижете новата изцепка на *Ку-ку Мая* – изпрати миньорите от Стара Загора под земята (pik.bg 08.03.2021);

Относно това дали и как България трябва да даде оръжие на Украйна, Милен Керемедчиев заяви, че имаме малко *шизофренно поведение* (frognews.bg, 22.02.2023).

Както и свързване на образите им с определени вредни навици и зависимости като пристрастеността към алкохола и наркотиците:

Певецът на коката Ицо Хазарта ще се сродява с певица на мутрите Слави Трифонов. (pik.bg, 18.11.2021);

„*Джедаите*“ на Радев си отиват – безславно. „*Рицарят на дамаджаната*“ *Рашков* вече не е народен герой (pik.bg, 02.09.2021).

Негативен оттенък носят и определенията *селски, провинциален* и производните от тях съществителни имена *селяния, селяндур*:

ПЕТЪР ВОЛГИН В ПИК И „РЕТРО“: *Селските хитрини* на Зоран Заев (pik.bg, 02.07.2021).

Made in BG! *Страшна селяния* на АМ Тракия (standartnews.com, 05.06.2023).

Понякога се акцентира върху родните места на някои политици, родени извън София. Така например Слави Трифонов е наречен *Дългия от плевенските села, чалгара от Учиндол, селски Робестьер от Учиндол*, а Бойко Борисов – *селския хитрецу*, Мая Манолова – *кюстендилска чочарка, Круела де Вил от Кюстендил, кюстендилската света Богородица Мая Костинбродска, кюстендилска баба и кюстендилска кокона*, а Корнелия Нинова – *крушовска клюкарка*:

Чалгарят от Учиндол се скрива безпрецедентно от кампанията за изборите като няма да пусне дори един от кандидат депутатите да участва в дебати или медийни изяви, научи ПИК (pik.bg, 03.03.2021, за Слави Трифонов).

Негативно оценени са и жителите на столицата в словосъчетания като *жълтопавети кресльовци*, *жълтопаветен морал*. Прилагателното *жълтопаветен* произлиза от словосъчетанието *жълти павета* – място в центъра на София, свързано с чести протести. Така *кресльовци*, обвинени в липса на морал, се оказват именно протестиращите, което показва заемане на определена позиция:

Процес, който започна на последните местни избори, когато се подкрепяха взаимно, но някак полутайно и яростно отричано от *жълтопаветните кресльовци* (pik.bg, 06.12.2021).

Подчертава се пълната безидейност сред политиците, дори в рамките на една партия или екип, чрез определения като *сбирток*, *сбирцайн*, *паплач*, *буламач екип*, *идеологически миш-маш*:

Петков и Василев забъркват тежък *идеологически миш-маш* (segabg.com, 22.09.2021);

Сбирцайнът от пенсионери, ченгета с палати и 12 тоалетни, лекари с отнети права и двойни граждани в секретарското правителство на Радев не спира да твори скандал след скандал, и то напълно безнаказано (pik.bg, 25.08.2021).

Дълбоката некомпетентност и случайният характер на политическата класа, представена в българския парламент, е подчертан чрез лексеми като *случайници*, *Димитърредикойси*, сякаш техните имена нямат значение и не заслужават да бъдат запомнени:

Внасят вече *никаквици на килограм*. *Паплач от случайници*. (trud.bg, 20.03.2023); *Случайникът Димитърредикойси* може да е бил на различни длъжности във Военно-въздушните сили, но това далеч не е гаранция за качество (frognews.bg, 16.11.2022).

Тази случайност в политиката води до неопитност, некомпетентност, некадърност, маркирана в квалификации като *политически пеленачета*, *недорасляци* и *инфантили*, *невръстни политици*, *детинцини*, *аматьорщина*:

Аман от *тик-ток недорасляци* и *инфантили*! (trud.bg, 01.06.2022).

Демокрацията пък се разглежда като непълноценна и още незряла – *пубертетна демокрация*:

България при управлението на Борисов бе с *пубертетна демокрация*, с остракизм по съветски: слушай и плащай, защото иначе ще изпратим товарищ прокурор и ще ти избие зъбите (frognews.bg, 10.11.2022).

Политиката като цяло е натоварена с много негативни конотации, които откриваме в следните словосъчетания с прилагателното *политически*: *политическа вакханалия*, *политическа кабафония*, *политически роби*, *политическо кудкудякане*, *политически цирей*, *политически трупове*, *политическа онанисти*, *политическа пеленачета*, *политическо самоубийство*, *политическа еквилибристика*, *политически пируети*, *политическа гора*, *политическа джунгла*, *политически хищници*, *политически комедиант*, *политически репресии*, *политически рекет*, *политическо цунами* и други. Ако се опитаме да обобщим образа, който ни рисуват те, ще забележим асоциации с неясно и непредвидимо място, хаос, всевъзможни нелогични действия в опит да впечатлят публиката, липса на подготовка и усещане за скрита заплаха и приближаваща опасност.

Активна е темата за полицейщината. Често лексемата *полицията* е заменена с познатата от близкото комунистическо минало *милиция*. Използват се производни на лексемите *милиция* (ост.) и *ченге* (жарг.) – *полицейски терор*, *полицейщина*, *чергесарски*, *ченгето на Радев*, *милицейщина*, *милиционер*, *милиционерша*, *милиционерски* и др.:

Рашков, пробутваш *тъпи милиционерски сглобки* за тайни срещи на ГЕРБ и ДПС в Цигов чарк, а ти самият заговорничиш с финансиста на Доган (pik.bg, 08.11.2021);

Красимир Вълчев скочи срещу нахлуването на Рашков в СУ: *Гадно, ченгеджийско!* Смърди на диктатура (pik.bg, 19.11.2021).

К. Симеонова определя замяната на думи като *полиция с милиция*, *другар*, *другарка с господин*, *госпожа* като идеологическа синонимия в българския език. (Симеонова/Simeonova 2022: 284). Според изследователката термините като такива не могат да съдържат субективни, емоционални, експресивни оценки (Симеонова/ Simeonova 2022: 278). Те само обективно назовават и отразяват същността на дадено явление или понятие. Понякога, макар и рядко, стилистично маркирана дума става част от официален термин или название на нещо.

Наличието на военни във властта, особено фигурата на президента, води до актуализиране на риториката и негативните конотации, свързани с армията:

САМО В ПИК TV! *Военният ботуш на Радев окаля* до такава степен БСП, че по-голяма вреда на партията не е нанасяна – притиска Корнелия Нинова и взима електората за свой проект (Нидал Алгафари, pik.bg, 07.10.2021);

Така функционира *служебната хунта*, *държавата е обърната на казарма*, всички сме в постоянна поза „*легни-стани*“ (pik.bg, 25.10.2021).

В символ на диктатурата и силовото налагане в политиката се превръща *юмрукът*, по-точно *вдигнатият юмрук на Радев*:

Хунтата в действие: *Терорът на Рашков под юмрука на Радев* продължава! Призовки след предизборна среща на ГЕРБ в Стражица. Проф. Ангелов: Утре ще забранят партиите и „Бийтълс“ (pik.bg, 29.09.2021).

А министърът на вътрешните работи е оприличен на *бухалка* и наречен *екзекутор*:

САМО В ПИК! Радев иска да победи още веднъж Бойко Борисов, използвайки *бухалката си Рашков* (Нидал Алгафари, pik.bg, 03.10.2021);

Извънредно в ПИК TV! Кабинетът на Румен Радев дава милиони на *екзекутора Бойко Рашков* за изборите на 14 ноември (pik.bg, 20.10.2021).

Негативно оценено е статуквото, което е мислено не просто като липса на развитие и своеобразен застои, но и вредоносен за държавата модел на управление. На статуквото и т. нар. *партии на статуквото* е противопоставена *промяната*, често асоциирана с едноименната партия (*Продължаваме Промяната*), но също отрицателно оценена от някои медии, което проличава в лексеми като *променкаджии* и в езикова игра, при която е използвано съзвучието с думата *подмяна*:

Мораториумът, с който „*партиите на подмяната*“ блокираха работата на кабинета „Борисов 3“ и хвърлиха държавата в хаоса, от който още няма измъкване, се оказва противоконституционен (pik.bg, 28.09.2021).

Негативно оценено е и всичко свързано с различните политически режими в миналото, всичко съветско и комунистическо. Използват се лексемите: *комунизъм*, *комунистически*, *большевишки*, *сталинистки*, а също така и *прокремълски*, *кремълска* и др.:

Александър Йорданов гневен срещу Елена Йончева: *Кремъллойдът* това знае и това може: да оплюе България (pik.bg, 26.09.2021);

Назначаването на някого за „цвета на нацията“ е *чист комунизъм*. И това е взето едно към едно от практиката в *Съветския съюз* (pik.bg, 28.09.2021).

Негативи носи и червеният цвят като цвят на партията БСП в словосъчетания като *червени хмери, червени вълхви, червена олигархия, червени лелички* и др.:

Всеки ден водим война, водени от изстребител, няколко мошеника на ситно, *пребоядисани червени лелички* и купчина идиоти с мания да се показват по телевизорите (pik.bg, 02.11.2021).

Отрицателно натоварени са и някои други цветове като *жълтият* като свързан с жълтата преса, и *кафявият*, свързани с журналистиката, смятана за окалваща, очерняща:

Пропагандата на мафиотски модел в журналистиката не е свобода – реклама на „*кафявия медиен поток*“ е. (frognews.bg, 07.02.2022);

Фалшивата новина на БНТ за уж публично демонстрирано „*прелюбодеяние*“ на падналия премиер. *Жълта ли е БНТ* или е безцветна като ГЕРБ (ivo.bg, 03.08.2022).

Медийното пространство също става обект на особен интерес в пресата. По-скоро като резултат на взаимни обвинения в продажност, отколкото на вътрешна саморефлексия. Така се появяват определения като *информационни боклуци, информационна мърша, парцали, фалшиви новини*, а някои медии, определяни като твърде послушни, са характеризирани като *придворни медии, лакеи или трубадури на властта*:

Но има проблем. И проблемът се крие в качеството на тази информация. Има много *информационни боклуци*, които много често се представят като крайна истина, каза Путин (bgnes.bg, 01.09.2021);

Това е типичен пример за *мушмул-журналистика* (trud.bg, 06.03.2023).

Журналистиката се сравнява с най-древната професия – проституцията. Наречена е още *Четвъртата проститутка* (вм. Четвърта власт). А практикуващите я са определени като *продажници, пасмина, вървяща винаги сред победителя*:

За да се знае, че тази *Секта*, внушаваща, че е „*голямата работа*“ в журналистиката, не е Четвърта власт, а *Четвъртата проститутка*. За да се знае, че когато млчиш позорно за линча, който Властта прилага към колега журналист, пък дори и да го ненавиждаш, подписваш собствената си присъда на *продажник!* (pik.bg, 22.10.2021)

Журналистиката се оприличава и на *секта, кочина*:

Време да се връщам в занаята и да *почистим малко кочината в Нова и БТВ*, че иначе кошмарът ще продължи (pik.bg, 16.11.2021).

Бабилян е наречен *баща, бос на фалшивите новини, медийното гуру на хунтата, контрадезинформатор*, а Мая Манолова – *царица на фалшивите новини*:

Радев уплашен, активира *фабриката на Бабилян за компромати и клевети* срещу проф. Герджиков (pik.bg, 25.10.2021);

Доста плитка инсинуация в стила на *медийното гуру на хунтата – контрадезинформатора Бабилян* (pik.bg 25.10.2021).

От собствени имена се образуват и обобщени наименования като *бабилянчета, цветанки*. Послушните журналисти, които избягват да задават неудобни въпроси, са характеризирани като *мисирки (мисиреци)*, определение, започнало след оприличаването

на журналисти на такива от Б. Борисов през февруари 2020 г., *цветанки* (от името на журналистката Цветанка Ризова), *лимонки*, *слуги*:

Мисирките и мисиреците от големите телевизии вече тръгнаха след *новите поробители* и конкурират Сашо Дикофф и Люба Курвалезич кой ще оближе по-усърдно подметките на Киро Петков и шефовете му (pik.bg25.11.2021);

Въпросът е каква е цената *цветанките* да си глътнат граматиката и дали работата е в парите, а не в корпоративна договорка със собствениците на най-високо ниво (pik.bg, 26.11.2021).

Темата за фалша откриваме през определения като *ментета* (*менте партии и политики*), *бутафорни политики*), *фейк* и др.:

Ментетата Мая и Киро – съединени ще лъжат повече! (pik.bg, 18.10.2021); Държавата изхранва *бутафорни политики* (sega.bg, 15.03.2023).

Политиката също се оприличава на проституцията, което акцентира върху нейни негативни характеристики като наличието на аморално поведение, потайността, извършването на противоправни действия в името на личната изгода и парите⁵:

Третото, когато става дума за тайни преговори и изненадващи резултати – Трифонов не е длъжен да ни убеждава, че *политиката е като проституцията* – работа по тъмно с нулева публичност (segabg.com, 05.02.2021).

Използва се и нейната атрибутика *бардак*, *пилон*:

Нинова се остана крушовска клюкарка, Манолова и *бардакът* ѝ се *завъртяха на пилон* пред президентството, за да им влезе един юмрук (Христо Стоянов, pik.bg, 12.03.2021).

Често съвместната работа на политическите субекти се разглежда и през семейните отношения – разделите се сравняват с разводи, изневери, а намирането на общи допирни точки със сношаване, присъединяването – с приставане, любовни ласки и др.:

БСП отново *се гушнаха* с ГЕРБ (Тошко Йорданов, bgnes.bg, 01.09.2021);

„*Изневерява*“ ли Радев на Нинова? (Петър Волгин в ПИК и „Ретро“, pik.bg 19.09.2021);

Партията на Софийски *пристана* на Стефан Янев (frognews.bg, 29.08.2022).

Политическият съюз пък е сравнен с брачния такъв:

Тридесет години след опита за по-свястна демокрация ставаме свидетели на *политическа сватба*, която ще донесе с *кръвосмешението* си незапомнен потоп в *управленското ложе* (pik.bg, 02.12.2021).

Така политическият свят е оприличаван на живота, в който съществуват зачеване (преговори и подготовка на коалиции), раждане (създаване на политически субекти), понякога дори аборт (неуспешен опит за коалиция), изневери (взаимодействие, коалиране с други партии и политики), развод (разпадане на коалиции):

Никакви политически успехи няма да помогнат на кабинета „Денков“, *заченат с предателство* (trud.bg, 08.06.2023);

Огнян Минчев: Пореден *аборт* на „*общия ремонт*“ на *държавата* не е необходимо на никого (frognews.bg, 10.06.2023).

⁵ *Проституция* – 3. Прен. Неодобр. ‘Недопустимо, неморално поведение или действие, свързано с погазване, оскверняване на нещо срещу заплащане’. (РБЕ/РВЕ)

Политиката понякога се сравнява дори със сексуален акт, при което за по-силен ефект се използват вулгаризми:

Ще бъдем на първия ред, когато представлението започне. Да се правиш на луд не винаги помага. Особено, когато те *изклати* този, който се прави по-добре от теб на луд (frognews.bg, 14.11.2022).

Неспособността на политиците да си вършат работата пък е маркирана като *политическа импотентност*:

Политическата импотентност на ГЕРБ лъсна. Пак (Лена Бориславова, frognews.bg, 14.12.2022).

Невъзможността за функциониране на политическата сцена се представя като *политическа смърт*, а политиците са определяни като *изконсумирани, трупове, мъртъвци*.

Задаващата се коалиция изглежда като прегръдка между *мъртъвци* (Петър Витанов, frognews.bg, 02.06.2023)

Промените в закони като Изборния кодекс и практикуването на правото се характеризират като *Изнасилване на Изборния кодекс, изнасилено право, изнасилена демокрация* – незаконен, престъпен акт, против желанията на страните:

Изнасилено право. Намесата на прокуратурата е съществена (Илиян Василев за ареста на Иванчева, frognews.bg, 11.11.2022);

ПП и ДБ не осъзнават, че *са изнасилени от Пеевски* (segabg.com, 04.07.2023).

Силно застъпен е и мотивът за глупостта и неграмотността на политиците, като се използват метафори като *тиква, катуна, ръб*:

Хората се кефят на *праволинейния „ръб“ Радев* (pik.bg, 15.11.2021);

Шоуменът Славчо Трифонов се оказа същинска *катуна* – сто пъти си мени цвета, докато растеше, а накрая се разбра, че отвътре е толкова *червив*, че *чак вече кух* (pik.bg, 24.03.2021).

Срещат се и интелектуални характеристики, производни от качествените прилагателни *прост* (*повелителят на простите, прост народ, простаци, ПростоКиро, ПростотоКирчо, просташки номер, простотия, креслив простак, банкянска простащина, простокировците*), *тъп* (*тъпанар, тъпунгер, тъпак, тъпизми, тъпащина, тъпотии, тъпоумие*) и съществителното *идиот* (*идиотицина, идиотия, пълни идиоти, полуидиоти, полезни идиоти*).

Широко застъпена е и темата за мошеничеството, измамата, които откриваме в квалификации: *харвардски аферисти, мошеници (мошенгия), измамници, лъжци, шайка негодници, фалшификатор, тарикат* и дори *престъпник, доказан престъпник, клетвонарушител*:

Престъпник-президент лансира *престъпник за премиер*, защото Слави Трифонов... (pik.bg, 17.10.2021);

Президентът на републиката Румен Радев и лансираният от него за премиер Кирил Петков *са клетвопрестъпници и закононарушители* (pik.bg, 17.10.2021).

Елемент на разделение внасят съществителните и прилагателните имена с представките *про* и *анти* + собствено име / име на партия, националност и др. от типа: *антигешев, антигерб, антибсп, антисемит, антитурски, антируски, антибългаризъм, антируската, антиевропейски; прогешев, проруски, пропутински*. Любопитно е, че представката *про-*, използвана обикновено в състава на имена със значение 'за, в полза на' не поражда задължително позитивни конотации (*пропутински партии, пропутински медии, прорус-*

ка партия), както и *анти* не поражда само негативни (*антикризисни мерки*). В този случай не по-малко важна е последвалата част, произлизаща от пълнозначна дума. К. Симеонова отбелязва, че в днешната политическа реч се наблюдава голямо засилване на терминоелементите с *анти-* и *про-* с произвеждаща основа от собствено име или аббревиатура (Симеонова/Simeonova 2022: 223).

Противопоставянето *свой – чужд* може да бъде проследено в лексеми като *българомразство* и *българоубийство*, *словосъчетанията анти-български сценарии, анти-български идеи*. Негативна конотация имат и всички чужди влияния в определения като *прокремълски проект, и прокремълски президент, проруска реставрация, американски интереси, американска агентура, американска марионетка*.

Противопоставянето *свой – чужд* е представено в характеристиките по етнически и териториален принцип. Използват се и определени топоними, станали актуални в политическото пространство чрез определени личности. Така например отрицателни нагласи предизвиква всичко, свързано с Харвард, като място, където са учили Кирил Петков и Асен Василев. В медиите Кирил Петков, често определян *като Киро Харварда, Канадецът* и дори *канадско-български мелез*; срещаме още квалификации като *канадски тарикат, харвардски аферисти, харвардски мошеник*:

Още повече, че *канадско-българският мелез*, одобрен от него за служебен министър, сам оповести, че е подписал декларация с невярно съдържание за гражданството си (trud.bg 12.10.2021).

Освен белег на чуждост, Харвард и Канада в този контекст се използват като нарицателни за некадърност и дори измама, мошеничество. Подобен случай на свързване на определено място с политическа личност откриваме и при родното място на Бойко Борисов – Баня, наричан още *Банянистан*, а Борисов – *субектът от Баня, руският орденосец от Баня, падишахът от Баня, рецидивистът от Баня*.

От пресата разбираме, че живеещите в чужбина българи може би не са достатъчно българи (*полуопечена българка, пришълец*):

Достатъчно българка (trud.bg, 18.05.2023);

Обаче получаваме съвсем друго: след *полуопечените „харвардци“ – евробюрократ* със скромни постижения, тя пък *полуопечена българка* (trud.bg, 18.05.2023); Беше ясно, че след вакханалията на кирчовци трудно ще бъде приет още един *пришълец* (trud.bg, 18.05.2023).

Мотивът за националното предателство откриваме и в лексемите *безродници, майцепродавци*:

След мутрите идва ред на *безродниците*. Президентът Радев няма да прави партия, защото вече си има (segabg.com, 09.03.2023);

Може да се очаква, че еволюцията на Радев ще продължи да обогатява речника му с нови етикети по адрес на гражданите, които отказват да следват политическата му акробатика. Нищо чудно към *„безродници“* да *добави* и *„майцепродавци“*. А емигрантите, които са загърбили родината си, да нарече *„невъзвращенци“*. Може да си вземе назаем думи и от речника на възходящи политици като лидера на „Възраждане“ Костадин Костадинов, който на 3 март му пригласяше с определенията *„антибългари и отродена еничарска измет“* (segabg.com, 09.03.2023).

Усещане за превъзходство и дори ксенофобски елемент можем да открием в определения като *бананови републики, африкански тип политика, африканизация, азиатски диващини*. В този случай държавите в Африка и Азия се възприемат като лош пример за следване:

Кирилчо направи така, че да гледат на държавата ни като на *бананова република* (trud.bg, 08.05.2022);

Поведението на вицепремиера Константинова е *азиатска диващина* (Проф. Дайнов, frognews.bg, 01.06.2022).

Срещаме и географски названия в ролята на понятия, които събуждат в съзнанието на читателя множество негативни асоциации, отпращайки към определени събития (*втори Виетнам, българският Бахмут*):

Путин *превръща страната си във втория Виетнам*. Китай пое Русия на буксир (Андрей Райчев, frognews.bg, 23.03.2023);

Българският Бахмут са българските медии (Полк. Владимир Миленски frognews.bg, 07.03.2023).

В свой труд К. Симеонова, позовавайки се на Й. Трифонова, говори за географски данни, които губят семантичните признаци единичност и локалност, при които въз основа на собственото име, свързано с някакво изключително събитие, случило се на това място, се появява допълнително ново значение (Симеонова/Simeonova 2022: 125).

Определяното като вредното за България е свързано с образа на дявола (*дявол, сатана, сатанист, безбожник*):

Няма как иначе да определим словата и делата на *самозабравили се на възпитаници от Сатаната примитиви*, на квартални гамени, пременени като черноризците на Дучето (pik.bg, 26.04.2021);

Безбожник си, Радев. Другото ти име е фашизъм (Веселина Томова от „Афера“, pik.bg, 20.10.2021).

Измерването на мъжествеността, разбираана като смелост, откриваме в определения като *немъж, душевен гей, женчо, с женски характер, мъж с женскокифленска риторика*, при което разбираме, че мъжествеността също има своите степени – *немъж, малък мъж, малко мъж, полумъж и много повече мъж*:

Не бе, Радев, *ти си немъж*. *Душевният гей* е по-страшен от физическия. Радев, проф. Герджиков *е много повече мъж от теб!*; Радев *е малък мъж, малко мъж, полумъж...* (pik.bg, 10.11.2021);

Женчото лъже нагло и безцеремонно! (Кметът на Симитли към Бербаатов, pik.bg, 06.12.2021)

Тази тема е обвързана с темата за сексуалните малцинства, представена с лексемите *гей* и *джендър*, обвинения в *джендъризация* и *джендър пропаганда* и чрез определения като *розов (розова партия, розови комунисти), нежен (нежни членове)*:

Това вероятно ще бъде първата в света партийна колаборация на сталинисти и *джендър-соросоиди*. (pik.bg, 16.09.2021);

Причина станаха интимни скандали между *нежните* членове, в които бе замесено и името на общинаря Борис Бонев. (pik.bg, 26.02.2021);

РОЗОВА ПАРТИЯ: Мая Манолова привлича *джендърите с гей активист* начело на листата в София – Виктор Лилов лъсна дибидюс (pik.bg, 26.02.2021).

Използват се дори определения като *гадже* и *романтичен интерес, романтична двойка*:

Канадеца и гаджето му правят партия, след като подготвиха държавата за колосално ограбване и наредиха баджанаци, кумове, адвокати и зълви (pik.bg, 16.09.2021)

Активно използван е и мотивът за предателството, включително и националното предателство като най-висша форма. Румен Радев е наречен *национален изменник, президент-предател*:

Комунистическите мафиоти му обявиха война, оглавена от *националния изменник Радев* (pik.bg, 15.10.2021).

Противопоставянето в политиката се разглежда като *война*. Според К. Симеонова това е пример за детерминологизация.

Терминът война в значение на 'въоръжена борба между отделни държави и народи или между отделни групировки в рамките на една държава' след детерминологизация означава 'остър конфликт, остро противопоставяне' (Симеонова / Simeonova 2022: 124):

ВОЙНАТА „Радев – Нинова“. За да спаси БСП, Корнелия трябва да отлюспи президента-предател (pik.bg, 21.09.2021).

Политиката се разглежда като своеобразна *религия*, най-често именно *секта*:

В *Политическата секта* непрекъснато му се подиграват – за тях той си е *Кирчо Случайното*, и такъв ще си остане. (afera.bg, 21.01.2023);

Русофилството – рационално убеждение или *религия*? (Манол Глишев, frognews.bg, 15.02.2023).

А политикът, водачът на политическата партия като *вожд, овчар*, който води своето вярно стадо, накъдето сам реши, а всички трябва да му се подчиняват:

Миряните в ГЕРБ се чудят кога да свалят *papa* Бойко. С удоволствие биха пратили Лидера в музей, понеже ги обрича на безперспективност (segabg.com, 29.08.2022);

Един куп манталитетни близнаци в засвидетелстването на лоялност към *вожда* (frognews.bg, 18.03.2022);

Много бързичко, след като заработи кабинетът, обаче *герберският вожд* се усети, че десните измъкват твърде много от сделката (segabg.com, 29.06.2023).

Мотивът за месиаството и вечното търсене на месии, спасители в българската политика е разгледано през образите на новите политици, носещи промяната като Слави Трифонов, ПП ПП:

Новият месия Кирил Петков е над закона (pik.bg, 22.09.2021);

Кирил Петков сменя *Спасителя* Слави Трифонов? (retro.bg, 11.09.2021)

В пресата активно се обсъждат някои проблеми като високите цени, които *хвърчат, скачат до небето, галопират, чупят рекорди*, което се свързва с действията на управляващите. Наричано е *Ефектът Радев*. Използва се определението *солено*, и метафори като *секира, финансов Армагедон, дране*:

ЕФЕКТАТ „РАДЕВ“: Цените на храните *чупят рекорди!* Поскъпването продължава четвърта поредна седмица (pik.bg, 24.11.2021);

СЕКИРА: Плащаме 25% повече за храна (telegraph.bg, 20.02.2023);

Падане на борда и заем от МВФ са равни на *финансов Армагедон* (Кузман Илиев trud.bg, 16.03.2023).

Друга водеща тема по време на Ковида е високата смъртност. Използва се метафората – *гробнице*, а действията на управляващите са сравнени с *геноцид, българоубийство*:

Геноцидът на Румен Радев, българомразеца (pik.bg, 26.10.2021).

Всичко лошо, станало през конкретния период от време, се разглежда като резултат от неуспешното управление. Така държавата с много починали, където бият министри по улиците, става *държавата на Радев*:

ДЪРЖАВАТА НА РАДЕВ! 1122 души с коронавирус починали за 13 дни – миналата година за целия октомври смъртните случаи са само 441 (pik.bg, 14.10.2021);
В държавата на Радев бият и министри по улиците (pik.bg, 15.10.2021).

Сензационните новини, скандалите или шокиращите събития (като неочакваната победа на футболен отбор на Световното първенство) се оприличават на *бомба*, *взрив*, подсилен от епитета *ядрен*. Според К. Симеонова това е още един пример за детерминологизация: Военният термин *бомба* в значение 'запалително бойно средство, съдържащо взривно вещество и здрава обвивка' след детерминологизация значи 'внезапно, изненадващо и неочаквано събитие или новина, отгук и преносното значение на фразеологизма *хвърлям бомба*' (Симеонова/Simeonova 2022: 124):

Ядрена бомба на Мондиала: „Самураите“ от Япония шокираха Маншафта – 2:1! (frognews.bg, 23.11.2022);

Слави хвърли бомба. Играе ли за президент? (standartnews.com, 17.03.2023)

Езикова агресия забелязваме и в отбелязването на силата на тези новини – *смля*, *взриви*, *попяля*:

Руската диктатура ни смля буквално с *хибриден преврат* (Гамизов, frognews.bg, 21.03.2023).

Използват се и различни разговорни изрази, често с цел ирония, омаловажаване на определени действия и събития:

Добре подготвена да *хвърля кърфшишеци* наляво-надясно. (trud.bg, 18.05.2023);

Гешев *прати за зелен хайвер* журналистите. Не дойде на разпит в СГП (frognews.bg, 22.05.2023).

Използването на множествено число, образувано от съществителни собствени имена, за обозначаване на определени групи хора, се среща и при наименованието на приближени, привърженици или уподобяване на други политици – *копейковци* (от измисления в социалните мрежи прякор на Костадин Костадинов – Копейкин, по името на герой на Гогол от „Мъртви души“), *борисовци* (от името на Бойко Борисов), *кирчовци*, *Кирчо Петковци* (от името на Кирил Петков), *Рашковисти* (от името на Б. Рашков), *прокопиевци*, *мангърровци*, *соросоиди*, *радевци*, *гешевчета*. и др.:

Евгений Михайлов гневен: Няма как победата да е на *Рашковистите*, нищо, че сега са узурпирали властта. Да спрем реставрацията на ченгенизма и комунизма (pik.bg, 21.06.2021).

За целта се използват както лични имена, така и фамилии и дори прякори. Наблюдат се колебания в изписването.

Срещат се и неологизми, образувани от името на политически лица със суфикс --*зъм* като *радеворашковизъм*, *бойковизъм*, *бойкорреализъм*, *гешевизъм*, *цацаровизъм* и др.:

Реставрацията на *бойковизма* няма да мине (segabg.com, 15.10.2021);

Радеворашковизмът е рекомунизация, промяната е подмяна (pik.bg, 21.06.2021).

К. Симеонова отбелязва, че този интернационален суфикс се среща при голям брой думи, които представляват предимно абстрактни съществителни имена, означаващи определени идейни и политически течения (Симеонова/Simeonova 2022: 75). Отгук можем да направим извода, че това е дадените неологизми означават придържане към политиката и идеите на съответното лице.

От имената на собствените имена, най-често на политици, с помощта на представки и наставки се образуват различни части на речта:

Бойко Борисов и Иван Гешев се *наМагнитизираха* (segabg.com, 11.02.2023) – глагол *наМагнитизирам* от названието на списъка Магнитски.

Нито *цацаратурата* беше по-добра от *гешевтурата*, нито сега положението се е подобрило (Наталия Киселова, frognews.bg, 02.07.2023).

В този контекст са образувани съществителните нарицателни имена *цацатура* и *гешевтура* със значение ‘периодът, когато Цацаров/Гешев е бил на поста главен прокурор’.

Пренебрежителното отношение е маркирано и в умалителните форми на съществителни имена като *премиерче*, *сценаристче*, *партийка*, *проектче* и дори на собствени имена – *Кирчо*, *Асенчо*, *Славчо*. Умалителните съществителни имена освен белег за фамилиарност, подценяване на личности и събития, обозначават и саркастично отношение (*митингче*, *русофобска тълпичка*):

Тя ще е подобна на тази на омразната Тройна коалиция, само че (вместо 7:5:3 за НДСВ, БСП и ДПС) ще е 9:3:3:3 без да се брой *премиерчето* Киро Петков. (pik.bg, 18.11.2021);

Проектчето на Кирчо и Асенчо – само службогонци, тунеядци от държавната софра (Николай Барев, pik.bg, 19.09.2021);

Разкошна държавица сме, във от съмнение (trud.bg, 20.06.2023).

Интерес представлява опитът за своеобразно цензуриране на думи с помощта на символи (точки, @ и *), при което обикновено съответните думи остават ясни за читателя, но се привлича повече внимание към написаното:

Що мълчахте като *n@тки?!* (pik.bg, 08.12.2021);

„*E*и* си майката, боклук“: Потребители спорят дали Костадин Костадинов е напуснал избирател (frognews.bg, 29.09.2022).

Във връзка с войната на РФ против Украйна се появяват и замяна на букви с техни графични съответствия в други азбуки, като *э* вместо *е* в имена на политически личности и органи, при което буквата от руската азбука „э“ се възприема като знак за силно руско влияние и продажност:

Президентското назначение в Съвета за електронни медии (СЕМ) Соня Момчилова проговори по-открито от всякога досега с гласа на своя *мэнтор Радэв* (ivo.bg, 21.06.2023).

Антируските настроения ярко се открояват в думи, където името на страната, етноса или други асоциативни думи са изписани с латинската буква Z (вместо „з“ или „с“), станала символ на поддръжниците на войната на РФ срещу Украйна:

Явно нещата за *руZката армия* не са никак, ама никак добре. (frognews.bg 09.05.2022, 3/2);

Злото, обаче не почива (frognews.bg, 05.08.2022);

Докато в това време ... *въЗрожденските сили* и *радините вълнения* ще продължават да *стресират срещу демокрацията* (frognews.bg 01.06.2023).

През 2022 година, белязана от войната на РФ с Украйна, особено актуално е противопоставянето с Русия. Внушенията за наличие на руско влияние и прокарването на чужди интереси се актуализират и чрез използване на чуждици от руски произход (често реалии) и техните производни: *матрьошки*, *рубладжии*, *московлии*, *дружба*, *товарищи*, *сволоч* и др.:

Граждани протестираха срещу „дружбата“ с „Газпром“ (frognews.bg, 29.08.2022);

П.П. И путинофили, побързайте да си татуирате Z на видни и интимни части, защото тези дни *товарищ* Митрофанова ще ви проверява за лоялност. Чак след това ще се разписвате в хонорарните ведомости... (frognews.bg, 04.04.2022)

Усещането за голям брой платени (наричани още *рубладжии*) или безплатни (наричани *полезни идиоти*) поддръжници на режима на руския президент Путин в България се постига и чрез активното използване на синонимични производни от името му – *путинци*, *пунинчета*, *путинисти*, *путинофили*, и определения *като путинов рай*, *путински медии*. Срещат се производни и от неологизма *Путлер*, създаден чрез сливането на имената на Путин + Хитлер, като *путлеризъм*, *путлеристи*. Тези неологизми навлизат в българския език през чуждата преса. В статия, посветена на словотворчеството като проява на политическите пристрастия, Т. И. Стексова отбелязва, че неологизмите продължават да се създават по познатите словообразователни модели, като най-активно те се образуват именно от името на Путин (Стексова / Steksova 2012: 201). Според авторката словотворчеството в политическата комуникация се използва не толкова за назоваване на лица, предмети и събития, колкото за изразяване на определено отношение (Стексова / Steksova 2012: 206).

Би трябвало да се запитат *пропагандоните* в Русия защо техният цар е нежелан на форума и праща своя външен министър Лавров да го представи (ivo.bg, 14.11.2022).

Думата *пропагандон* е неологизъм в руския език, образуван от сливане на думите *пропаганда* + вулгаризма *гандон* (презерватив). От Уикипедия⁶ разбираме, че се употребява предимно за описание на журналистите, които разпространяват руската „държавна пропаганда и дезинформация“ на опозиционните ресурси и в социалните мрежи.

Антируска риторика откриваме и в евфемизма *орки*:

Орките, които призовават за напускане на ЕС и НАТО, искат *кочината* да си остане (Предприемач, frognews.bg, 08.07.2022).

Използването на названието на героите от книгата „Властелинът на пръстените“ на Дж. Р. Р. Толкин, разглеждани като брутални, агресивни и хаотични същества, част от силите на злото, се възприема като метафора за случващото се в реалния живот в Украйна.

Антируско говорене откриваме в назоваването на Русия с други имена като *Рашистан*⁷, *Московия*⁸, *Путлеристан* (от неологизма – името на президента Путин, приличаван на Хитлер):

Бананов удар по потребителите в *Путлеристан* им напомня за „великото“ светско им минало (ivo.bg, 02.04.2023);

СМУТА в московията (ivo.bg, 24.06.2023).

⁶ Уикипедия: пропаганда [https://ru.wikipedia.org/wiki/ Пропагандон](https://ru.wikipedia.org/wiki/Пропагандон)

⁷ *Рашистан* наподобява начина на произношението на името на страната на английски език от руските граждани *Рашиа* + *-стан*, което се среща в названията на някои азиатски страни като Казахстан, Узбекистан, Киргизстан, Туркменистан, Таджикистан, Афганистан, Пакистан. Стан е персийска дума, която обозначава страна и е произлязла от протоиндоевропейската дума «stā-», със значение 'стоя'. *Стан* означава място, където живеят конкретни хора.

⁸ *Московия* – от името на столицата на РФ Москва, политическо-географско наименование на Руската държава в западните източници между XV и XVII в. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Московия>

Символ на демонстрация на липса на уважение става и изписването на съществителни собствени имена с малка буква.

В медийното пространство държавите често се характеризират чрез принадлежността им към определен обществен строй, включително активни са препратките към миналото. Негативно оценено е и всичко свързано с различните политически режими в миналото. Използват се лексемите: *комунизъм, комунистически, болшевишки, сталинистки, а също така и прокремълски, кремълоид* и др. Наблюдава се използване на понятия от друга епоха и политически строй като *фашизъм, Райх, Гестапо, късен Вермахт, фюрер*, като опит за подчертаване на връзката на сегашното управление на РФ с нацизма. По подобие на лексемата *фашизъм* възникват лексемите *рашизъм* (подобна идеология в РФ) и *нашизъм* (разбирана като дълбока привързаност и вяръност към рашизма от страна на някои български граждани):

Напоследък *фюрерът* страни от камерите при акции, които го изобличават като *върховен рашист*. Той си знае защо. Нали е „историк“, *чувал е за Нюрнберг* (ivo.bg, 09.06.2023);

Пламен Каменов: ПП-ДБ и ГЕРБ ще се разберат. *Иначе идва русофила Радев и отиваме на кино* (frognews.bg, 23.06.2023).

Използват се прякори, наситени с отрицателни конотации, измислени от медиите във връзка с определени информационни поводи в миналото:

Орлин Горанов уволнен за цитат, а *Пламен Узунов (Хитлера)* – не?! (pik.bg, 25.02.2021);

Борисов не трябва да влиза в играта на Радев, „генералската битка“ е измислена от *Майстора и Гестапото* – президентът *съсипа собствената си държава* (Росен Плевнелиев, pik.bg, 30.09.2021).

Негативен оттенък носи прилагателното *кървав* в словосъчетания като *кървав балотаж, кърваво писмо, кървав диктатор* (Нинова), *кървав курбан* (в случая *кървав* е употребено в прякото си значение, става дума за катастрофа):

Социалисти с *кърваво писмо* до Нинова: Сбогом, другари! *Погребах БСП* (pik.bg 07.04.2021);

„*Кървият диктатор*“ Нинова (retro.bg, 15.08.2021)

Наставката за наподобяване –*оид* се използва в думи като *фашизоид, русоид, рашизоид*:

Глутницата на фашизоидите в парламента отново се прояви като на 2 пъти по-речи на народния представител Явор Божанков да говори от трибуната (ivo.bg, 07.06.2023).

Друго активно изразно средство за постигане на по-голям ефект са сравненията. Често се използват не устойчиви, а авторски сравнения, плод на въображението и преследваната от говорещия цел.:

Треперим като мижитурки ще спре ли Путин газа (trud.bg, 24.02.2022).

В пресата се използва и играта на думи, смесването на различни по значение, но близки по звуков състав думи (*промяна/подмяна*). Понякога те не съществуват в езика, а представляват неологизми, създадени специално за случая, *пландемия (пандемия по план), окопатори* (вм. *окупатори*, от думата *окоп*):

Мнозинството е проформа, антивакърската коалиция си е съвсем реална. Като имаме предвид, че „Дума“ на БСП нарича пандемията „*ПЛАНдемия*“, която е „умишлено създадена с геноцидна цел“, скоро може да говорим за съвсем различни коалиции (segabg.com, 15.01.2022).

Не търся под Волен теле, но е симптоматично, че тъкмо един *отявлен рашист* успява да осъди в рамките на политическия спор един отявлен противник на рашизма, като Николай Ненчев (ivo.bg, 14.11.2022).

Изразът *не търся под Волен теле* е парафраза на поговорката *търся под вола теле* ‘проверявам неоправдана, прекомерна придирчивост’ (РБЕ/РВЕ). Използва се формалната близост между съществителното собствено име *Волен* и названието на животното (*вол*), чийто образ се свързва с негативни характеристики като глупост, несъобразителност, инат: *гледам като вол* (Разг. Грубо) – ‘Гледам втрещено, тъпо’ (РБЕ/РВЕ), ‘Гледам тъпо, глупаво, безизразно’, (Кювлиева/Кyuвlieva 1986: 119), *тегля се (опъвам се) като вол на жегла* (Разг.) – ‘Проявявам голямо упорство, инат’ (РБЕ/РВЕ).

В заглавията на статиите се наблюдава задаване на определени тези чрез задаване на въпроси, които биха могли да бъдат възприети като риторически, от типа:

Страхливец ли е президентът? Каза ли нещо за бункера на Путин и мобилизацията? (Проф. Слатински, frognews.bg, 23.09.2022);

Смразяващи съвпадения в реч на Мусолини и обръщението на Путин. *Фашист ли е руският диктатор?* (frognews.bg, 23.02.2023).

След което статията продължава с аргументация в подкрепа на зададената теза, но завършва без формулиране на окончателен еднозначен извод.

Интересен е случаят със заглавието:

Президентът вече не е двуличник. България обаче се сдоба с две външни и две вътрешни политики (segabg.com, 27.06.2023).

В него отсъства въпрос, но присъства утвърждение. Щом *вече не е двуличник*, се предполага преди това е бил. Подобни техники се използват в медиите, за създаване на определени внушения.

Разгледаните примери илюстрират малка част от езиковата агресия, която може да се наблюдава в пресата през посочения период. Но даже така може да се забележи образуването на тематични полета, тенденции и по-честото използване на определени езикови средства. Така например политическият дискурс често си служи с метафори. В даденото изследване е посочена само малка част от използваните в пресата. Техният списък може да се допълва и дообогатява, като подчертава едни или други характеристики както на средата, така и на случващото се и желаните акценти и послания в обществото. Политическите метафори не бива да бъдат възприемани еднозначно, защото служат за насаждане на определени тези, а цветистият метафоричен език допринася за полесното им запомняне, особено при честите повторения, които могат да бъдат наблюдавани при определени образи.

От представените примери можем да направим изводи за дълбокото разделение в българското обществено и политическо пространство, отразено в езика на медиите. Не по-различно е положението и в медийното пространство, където наблюдаваме лепене на етикети и взаимни обвинения в продажност. Нерядко по използвания език и изразената позиция може да бъде разпозната медията и дори понякога авторът. Продължава появата на нови думи по познатите словообразователни модели, включително от имена на политици. Изследването на проявите на вербалната агресия в медийното пространство допринася за разбирането на целите ѝ и механизмите на езиковата манипулация в обществото.

ИЗТОЧНИЦИ:

Агенция ПИК (Agentsia PIK) <<https://pik.bg/>>

Актуално (Aktualno) <<https://www.actualno.com/>>
Афера („Afera“) <[afera.bg](https://www.afera.bg/)>
БГНЕС (BGNES) < <https://bgnes.bg/> >
Блог на Иво Инджев (Blog na Ivo Indzhev) <<https://ivo.bg/>>
Вестник „Марица“ (Vestnik „Maritsa“) <<https://www.marica.bg/>>
Вестник „Ретро“ (Vestnik „Retro“) < [retro.bg](https://www.retro.bg/)>
Вестник „Сега“ (Vestnik „Sega“) <<https://www.segabg.com/>>
Вестник „Стандарт“ (Vestnik „Standart“) <[standartnews.com](https://www.standartnews.com/)>
Вестник „Телеграф“ (Vestnik „Telegraf“) <<https://telegraph.bg/>>
Вестник „Труд“ (Vestnik „Trud“) < <https://trud.bg/>>
ФрогНюз (FrogNews) <<https://frognews.bg/>>

ЛИТЕРАТУРА:

- Алексиева 2011: *Алексиева, М.* Някои промени в езика на печатните медии в България след приемането в Европейския съюз (въз основа на анализ на текстове и заглавия от 2007 година). – Взаимодействието теория – практика: Ключови проблеми и решения. Том 1. Бургас: Бургаски свободен университет (Aleksieva 2011: *Aleksieva, M.* Nyakoi promeni v ezika na pechatnite medii v Balgaria sled priemaneto v Evropeyskiya sayuz (vaz osnova na analiz na tekstove i zaglaviya ot 2007 godina). – Vzaimodeystvieto teoria – praktika: Klyuchovi problemi i resheniya. Tom 1. Burgas: Burgaski svoboden universitet http://research.bfu.bg:8080/jspui/bitstream/123456789/248/1/BFU_MK_2011_T_IV_Alexieva.pdf)
- Алексиева 2013: *Алексиева, М.* Социално- и етноречеви портрет на печатни медии въз основа на читателски нагласи. – В: Етнопсихолингвистични и социолингвистични аспекти на езика на медиите в България: научна конференция с международно участие. Бургас: Бургаски свободен университет, с. 94-107. (Aleksieva 2013 *Aleksieva, M.* Sotsialno- i etnorechevi portret na pechatni medii vaz osnova na chitatelski naglasi. – In: Etnopsiholingvistichni i sotsiolingvistichni aspekti na ezika na mediite v Balgaria: nauchna konferentsia s mezhdunarodno uchastie, Burgas: Burgaski svoboden universitet, pp. 94-107.) <https://www.bfu.bg/upload/izdania-BSU/Conf-etno-2013.pdf>)
- Андреева 2019: *Андреева, Ж.* Стилистични и прагматични особености на когнитивните метафори в българските политически речи от края на XIX век. – *Verba iuvenium*, № 2, с. 163 – 173. (Andreeva 2019: *Andreeva, Zh.* Stilistichni i pragmatichni osobenosti na kognitivnite metafori v balgarskite politicheski rechi ot kraja na XIX vek. – *Verba iuvenium*, № 2, pp. 163 – 173.)
- Андреева 2021: *Андреева, Ж.* Манипулативният аспект на когнитивните метафори в съвременните български политически речи. – *Verba iuvenium*, № 3, с. 93 – 104. (Andreeva 2021: *Andreeva, Zh.* Manipulativniyat aspekt na kognitivnite metafori v savremennite balgarski politicheski rechi. – *Verba iuvenium*, № 3, зз. 93 – 104.)
- Барболова и др. 2018: *Барболова, З., М. Симеонова, М. Китанова, Н. Мутафчиева, П. Легурска.* Речник на народната духовна култура на българите. София: Наука и изкуство. (Barbolova et al. 2018: *Barbolova, Z., M. Simeonova, M. Kitanova, N. Mutafchieva, P. Legurska.* Rechnik na narodnata duhovna kultura na balgarite. Sofia: Nauka i izkustvo).
- БГ Жаргон (BG Zhargon) <https://www.bgjargon.com/>
- Белт 2007: *Белт, Т.* Политическое убеждение путём метафорического моделирования. – Политическая лингвистика, вып. 2 (22), с. 18 – 25. (Belt 2007: *Belt, T.* Politicheskoe

- ubezhdenie putlm metaforicheskogo modelirovaniya. – *Politicheskaja lingvistika*, vup. 2 (22), s. 18 – 25.)
- Георгиева 2015: *Георгиева, Цв.* Политическата метафора (манипулация и цензура). – *Езиков свят*, № 1, с. 108 – 113. (Georgieva 2015: *Georgieva, Tsv.* Politicheskata metafora (manipulatsia i tsenzura). – *Ezиков svyat*, № 1, pp. 108 – 113.)
- Георгиева 2022: *Георгиева, М.* Властта на езика и езикът на „четвъртата власт“. – В: *Властта на езика и медийния дискурс*. София: Изд. на БАН „Марин Дринов“, с. 9-54.
<https://www.researchgate.net/publication/358782327_THE_LANGUAGE_OF_THE_MEDIA_LANGUAGE_CONSCIOUSNESS_NORM_AND_ERROR> [13.03.2023]) (Georgieva 2022: *Georgieva, M.* Vlastta na ezika i ezikat na „chetvartata vlast“. – In: *Vlastta na ezika i mediyniya diskurs*. Sofia: Izd. na BAN „Marin Drinov“, pp. 9-54.)
https://www.researchgate.net/publication/358782327_THE_LANGUAGE_OF_THE_MEDIA_LANGUAGE_CONSCIOUSNESS_NORM_AND_ERROR
- Евтимова 2016: *Евтимова, А.* Двойственият език в медиите: езикът на политическата коректност vs езика на омразата. Автореферат на дисертационен труд (Evtimova 2016: *Evtimova, A.* Dvojtstveniyat ezik v mediite: eziky na politicheskata korektnost vs ezika na omrazata. Avtoreferat na disertatsionen trud) http://unilib-dspace.nasledstvo.bg/dspviewerb/srv/viewer/bul/52ff88b5-5324-4734-877c-45fb1817448a?tk=Uv-ItVMkRzSHfEX7GBdEigAAAABnQu-x.a5BMPfTZDrhQ7SsQr47DvQ&citation_url=/xmlui/handle/nls/26774
- Иванова 2008: *Иванова, Д.* Булевардната преса и агресията на уличния език. – Проблеми на социолингвистиката. София: Международно социолингвистическо дружество, с. 24-31. (Ivanova 2008: *Ivanova, D.* Bulevardnata presa i agresiata na ulichniya ezik. – *Problemi na sotsiolingvistikata*. Sofia: Mezhdunarodno sotsiolingvisticheskoto druzhestvo, pp. 24-31.)
- Кирилова 2020: *Кирилова, Й.* Стратегии и тактики в инаугурационните речи на българските президенти (Ритуалът в политическия език). В: *Известия на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“*, № XXXIII, с. 166-188 (Kirilova 2020: *Kirilova, Y.* Strategii i taktiki v inauguratsionnite rechi na balgarskite prezidenti (Ritualat v politicheskiya ezik). – *Izvestiya na Instituta za balgarski ezik „Prof. Lyubomir Andreychin“*, № XXIII, pp. 166-188. https://ibl.bas.bg/izvestiya/wp-content/uploads/2020/12/05_Kirilova_IBE-XXXIII_166-188.pdf)
- Кювлиева-Мишайкова 1986: *Кювлиева-Мишайкова, В.* Устойчивите сравнения в българския език. София: Издателство на БАН. (Kyuvlieva-Mishaykova 1986: *Kyuvlieva-Mishaykova, V.* Ustoychivite sravneniya v balgarskiya ezik. Sofia: Izdatelstvo na BAN.)
- Мичева-Пейчева 2013: *Мичева-Пейчева, К.* Сблъсъкът на чистотата и нечистотата в българската култура и език. София: Валентин Траянов. (Micheva-Peycheva 2013: *Micheva-Peycheva, K.* Sblasakat na chistotata i nechistotata v balgarskata kultura i ezik. Sofia: Valentin Trayanov.)
- Ненад 2013: *Ненад, А.* Проекции на отношението към България в македонския политически дискурс: наличие или отсъствие на индикации за език на омраза в македонските медии. Автореферат на дисертационен труд (Nenad 2013: *Nenad, A.* Proekcii na odnoshenieto kam Byulgaria v makedonskiya politicheski diskurs: nalichie ili otsystvie na indikatsii za ezik na omraza v makedonskite medii. Avtoreferat na disertatsionen trud, 2013.) <https://kr.uni-ruse.bg/index.php?r=file/download&id=2652>
- Пенкова 2018: *Пенкова, С. (съст. и ред.), М. Минева, Т. Орбова, Д. Панчев, Р. Любенова, Д. Ненчева, Р. Даярски, Р. Михалева, А. Остенда.* Езикът на омразата: Хейтърският дискурс и отношението към другия. Пловдив: Студио 18 (Penkova 2018:

Penkova, S. (syst. i red.), M. Mineva, T. Orbova, D. Panchev, R. Lyubanova, D. Nencheva, R. Dayarski, R. Mihaleva, A. Ostenda. Ezikyt na omrazata: Heytarskiyat diskurs i otnošenieto kam drugiya. Plovdiv: Studio 18), https://www.researchgate.net/publication/323613654_VVEDENIE_EZIKT_NA_OMRAZATA_HEJTRSKIAT_DISKURS_I_OTNOSENIETO_KM_DRUGIA

- Попов 2021: *Попов, В.* Обективният признак от състава на обидата „нещо унизително“ – понятие и същност. Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“, България, Частна профилирана гимназия „АК-АРКУС“ ЕООД, гр. Велико Търново, с. 183-210 <https://doi.org/10.54664/RVDN3487> (Popov 2021: *Popov, V.* Obektivniyat priznak ot sastava na obidata „neshto unizitelno“ – ponyatie i syshtnost. Velikotarnovski universitet „Sv. sv. Kiril i Metodiy, Balgaria, Chastna profilirana gimnazia “AK-ARKUS“ EOOD. Veliko Tarnovo, pp. 182 – 210).
- РБЕ: Речник на българския език онлайн, <http://ibl.bas.bg/rbe/> (RBE: Rechnik na balgarskiya ezik online. <http://ibl.bas.bg/rbe/>)
- Симеонова 2016: *Симеонова, К.* Терминологична номинация в съвременната българска политическа терминология. София: Пропелер (Simeonova 2016: *Simeonova, K.* Terminologichna nominatsia v savremennata balgarska politicheska terminologia. Sofia: Propeler).
- Симеонова 2022: *Симеонова, К.* Лингвистична характеристика на съвременната българска политическа терминология. София: Пропелер. (Simeonova 2022: *Simeonova, K.* Lingvistichna harakteristika na savremennata balgarska politicheska terminologia. Sofia: Propeler).
- Стексова 2012: *Стексова, Т. И.* Словотворчество как проявление политических пристрастий. – В: Сибирский филологический журнал, № 4. с. 201 – 207. <https://cyberleninka.ru/article/n/slovotvorchestvo-kak-proyavlenie-politicheskikh-pristrastiy> (Steksova 2012: *Steksova, T. I.* Slovtvorchestvo kak projavlenie politicheskikh pristrastiy. – In: Sibirskiy filologicheskij zhurnal. № 4, pp. 201 – 207.) <https://cyberleninka.ru/article/n/slovotvorchestvo-kak-proyavlenie-politicheskikh-pristrastiy>
- Стоицова 2019: *Стоицова, Т.* Екология на масмедииите: Метафори и медийни парадокси. – В: Проблеми на постмодерността, Т. 9, № 1, с. 86-111. (Stoitsova 2019: *Stoitsova, T.* Ekologia na masmediite: Metafori i mediyni paradoksi. – In: Problemi na postmodernostta, Vol. 9, № 1, pp. 86 – 111.)
- Тарашева 2019: *Тарашева, Е.* Език на разделението или език на омразата? В: Годишник Чужди езици и култури, Т. 2, с. 79-94 (Tarasheva 2019: *Tarasheva, E.* Ezik na razdelenieto ili ezik na omrazata? In: Godishnik Chuzhdi ezitsi i kulturi, T. 2, pp. 79-94).
- Lakoff, Johnson 1980: *Lakoff, G., M. Johnson.* Metaphors we Live by. Chicago: Chicago University Press.
- Уикипедия (Uikipediya) ru.wikipedia.org